

ผลการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงระดับประชาชน โดยสถาบันเศรษฐกิจพอเพียง มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

The results-driven philosophy of sufficiency economy of Citizen by
Institute of Sufficiency Economy of Rajabhat Rajanagarindra University

สายฝน เสกขุนทด

สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

Saifon Sekkhunthod

Computer Education Program, Faculty of Education, Rajabhat Rajanagarindra University

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงระดับประชาชน โดยสถาบันเศรษฐกิจพอเพียง มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนทั่วไป ที่สมัครเข้ารับการอบรม 5 หลักสูตร หลักสูตรละ 40 คน รวมทั้งสิ้น 200 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t -test และ ANOVA สรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 200 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (60.00%) อายุระหว่าง 25-34 ปี (29.50%) และส่วนใหญ่อาชีพเกษตรกร (40.00%)

2. ผลการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า หลังจากประชาชนเข้าโครงการอบรม ภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ จำนวน 5 หลักสูตรของสถาบันเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ 1) โครงการสุขภาพดีด้วยหลัก 4 อ.บนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง 2) โครงการหมอวิถีบ้านๆ เพื่อการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3) โครงการพัฒนากสิกรรมธรรมชาติ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 4) โครงการผู้นำการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อสร้างความมั่นคงใหม่แห่งชาติ และ 5) โครงการทฤษฎีบันได 9 ขั้น เพื่อความพอเพียง มั่งคั่ง ยั่งยืน แล้วประชาชนมีพฤติกรรมหรือการปฏิบัติภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.13) เพื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีระดับพฤติกรรมหรือระดับปฏิบัติมากที่สุด ได้แก่ ด้านการมีคุณธรรม (ค่าเฉลี่ย 3.38) ด้านการมีภูมิคุ้มกัน (ค่าเฉลี่ย 3.36) ข้อที่มีระดับพฤติกรรมหรือระดับปฏิบัติมาก ได้แก่ ด้านความพอประมาณ (ค่าเฉลี่ย 3.07) ด้านความมีเหตุผล (ค่าเฉลี่ย 3.01) และด้านการมีความรู้ (ค่าเฉลี่ย 2.85)

3. การเปรียบเทียบผลการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามเพศ อายุ และอาชีพของประชาชน พบว่า ประชาชนมีระดับพฤติกรรมหรือระดับปฏิบัติด้านความพอประมาณ ด้านความมีเหตุผล ด้านการมีภูมิคุ้มกัน ด้านการมีความรู้ และด้านการมีคุณธรรม และภาพรวม ทั้ง 5 ด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ: ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง, ประชาชน, ผลการขับเคลื่อน

ABSTRACT

This study aimed to present method driven philosophy of sufficiency economy and determine the result-driven philosophy of sufficiency economy of citizen by Institute of Sufficiency Economy of Rajabhat Rajanagarindra University. The participants consisted of 200 Thai people from 5 training courses (40 Thai people per course). Data were collected using questionnaire. The statistics employed were frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test and ANOVA.

The research results showed that:

1. The sample of 200 Thai people. Most are female (60.00%), age between 25-34 years old (29.50%) and occupation is farmer (40.00%).
2. The result-driven philosophy of sufficiency economy was found that after the 5 training courses: such as 1) project of good health by 4 things under sufficiency economy, 2) project of health care for be self-reliant by philosophy of sufficiency economy, 3) project of developing natural farming by philosophy of sufficiency economy, 4) project of leader-driven sufficiency economy for establish a new national, and 5) project of 9 step ladder theory for sufficiency, wealth, and sustainability. Thai people had the behavior as a whole at a high level ($\bar{X} = 3.13$). To consider separately, it was found that the morality and the immunity had the behavior at the most ($\bar{X} = 3.38$) and ($\bar{X} = 3.36$) respectively. On the other hand, the modesty, the rationality and the knowledge had the behavior at the high level ($\bar{X} = 3.07$), ($\bar{X} = 3.01$) and ($\bar{X} = 2.85$) respectively.
3. The comparison of result-driven philosophy of sufficiency economy by sex, age and occupation of citizen showed that behaviors of the modesty, the rationality, the immunity, the morality, the knowledge and a whole were found no statistically significant difference.

Keywords: philosophy of sufficiency economy, citizen, results-driven

บทนำ

“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่องค์สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลที่ 9 ทรงมีพระราชดำริชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทย

มาโดยตลอดเป็นเวลานาน ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้นและสามารถดำรงอยู่

ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้ความเปลี่ยนแปลงต่างๆ “เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาชี้แนวทางทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ครอบครัว ชุมชน หน่วยงานและองค์กร จนถึงระดับรัฐในการพัฒนาและบริหารจัดการประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลางโดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผลรวมถึงความจำเป็นที่ต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในภายนอก ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรู้ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนทั้งชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับให้มีจิตสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน มีความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบเพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทางด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี การคำนึงถึงการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาในทุกระดับ โดยเฉพาะคณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาที่เป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่โดยตรงในการสร้างบุคลากรที่มีคุณภาพของประเทศทั้งนี้เพื่อเสริมสร้างความตระหนักในคุณค่าตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สร้างความสมานฉันท์ สันติวิธี วิถีประชาธิปไตยพัฒนาคนโดยใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความร่วมมือของทุกภาคส่วน สู่สังคมคุณธรรมคุณภาพสมรรถภาพและประสิทธิภาพ

เกษม วัฒนชัย (2550) ได้อธิบายถึง พระราชดำรัสของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงให้ความหมายของคำว่า เศรษฐกิจพอเพียงว่า ประหยัด ไม่ใช้หนี้ยืม ทำอะไรด้วยความละมุนละม่อมด้วยเหตุและผล จะเป็นเศรษฐกิจพอเพียงและทุกคนจะมีความสุข และพระองค์ได้ทรงย้ำคำว่า พอเพียง คือ ไม่โลภ ไม่เบียดเบียน และพอเพียงนี้อาจมีมากก็ได้ แต่ต้องไม่เบียดเบียนคนอื่น และต้องพอประมาณตามอัตภาพ นอกจากนี้ยังได้กล่าวว่า การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้จะต้องมีเงื่อนไข 3 ประการ คือ 1) เงื่อนไขหลักวิชา ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการนำหลักวิชาความรู้และเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ ทั้งในชั้นวางแผนและปฏิบัติเป็นเศรษฐกิจบนพื้นฐานของความรู้ และเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ 2) เงื่อนไขคุณธรรม การสร้างคุณธรรมให้เกิดขึ้นในสังคมโดยกลไกการเลี้ยงดูในครอบครัว การศึกษาอบรมในโรงเรียน การสั่งสอนศีลธรรมจากศาสนา และการฝึกจิตข่มจิตของตนเองซึ่งบุคคล ครอบครัว องค์กรหรือชุมชนที่จะนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้จะต้องนำระบบคุณธรรมและความซื่อสัตย์สุจริตมาประพฤติดำเนินการปฏิบัติก่อน 3) เงื่อนไขในการดำเนินชีวิต ต้องมีความรอบรู้ที่เหมาะสมในการดำเนินชีวิต มีความเข้มแข็งอดทน มีความเพียร มีสติปัญญา และมีความรอบคอบ ผลที่คาดว่าจะได้รับจากหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะเป็นระบบเศรษฐกิจแห่งความสุข ระบบเศรษฐกิจแห่งคุณธรรม และเป็นระบบเศรษฐกิจเพื่อความยั่งยืน เมื่อนำมาประยุกต์ใช้กับตัวเองและหน่วยงานจะช่วยให้ชีวิตและหน่วยงานมีความสุขทั้งในยามปกติและยามวิกฤตจะมีภูมิคุ้มกันหรือความเข้มแข็ง พร้อมรับผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นอย่างไม่คาดคิดหรือทราบล่วงหน้า

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นพระราชดำรัสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 พระราชทานให้ประชาชนดำเนินตามวิถีแห่งการดำรงชีพที่สมบูรณ์สามัคคี โดยมิธรรมะเป็นเครื่องกำกับใจตนเป็นที่สำคัญ ซึ่งสิ่งที่พระองค์ทรงรับสั่งมานั้นแท้จริง คือ วิถีชีวิตไทยที่ยึดเส้นทางสายกลางของความพอดี ดังงานวิจัยของเทิดศักดิ์ สุพันธุ์ และคณะ (2560, 92) ซึ่งได้สัมภาษณ์ปราชญ์ผู้พัฒนาแหล่งเรียนรู้ พบว่า การมีทัศนคติและมีความศรัทธาเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีความรู้ในปรัชญาหลักการ การปฏิบัติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง มีความรู้ในปรัชญาหลักการ การปฏิบัติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถ่องแท้ตระหนักในความคิดที่ว่าเศรษฐกิจพอเพียงมีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต นำความรู้ที่ได้จากหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้กับการประกอบอาชีพของตน ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นำความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาถ่ายทอดให้กับบุคคลอื่นๆ ในชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงว่ามีส่วนช่วยแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศและส่งเสริมให้คนไทยทุกคนควรจะนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการดำรงชีวิตภายใต้สภาวะเศรษฐกิจปัจจุบัน หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางการเสริมพลังให้ประเทศไทยสามารถพัฒนาไปได้อย่างมั่นคงภายใต้กระแสความเปลี่ยนแปลงของโลกาภิวัตน์ โดยให้ความสำคัญกับการสร้างฐานทางเศรษฐกิจและสังคมให้เข้มแข็งรักษาความสมดุลของทุนและทรัพยากรในมิติต่างๆ สามารถปรับตัวพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้อย่างเท่าทัน และนำไปสู่ความอยู่เย็นเป็นสุขของประชาชนชาวไทยในที่สุด

การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการเสริมพลังให้ประเทศไทยสามารถพัฒนาไปได้อย่างมั่นคงภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ โดยให้ความสำคัญกับการสร้างฐานรากทางเศรษฐกิจและสังคมให้เข้มแข็งรักษาความสมดุลของทุนและทรัพยากรในมิติต่างๆ ตลอดจนสามารถปรับตัวพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้อย่างเท่าทัน และนำไปสู่ความอยู่เย็นเป็นสุขของประชาชนชาวไทย โดยวิธีการขับเคลื่อนจะเป็นลักษณะเครือข่ายและระดมพลังจากทุกภาคส่วน ได้แก่ เครือข่ายด้านประชาสังคมและชุมชน และ เครือข่ายธุรกิจเอกชน นอกจากนี้แล้วยังมีเครือข่ายสนับสนุนตามภารกิจ เช่น เครือข่ายสร้างกระบวนการ เครือข่ายวิชาการเรียนรู้ และเครือข่ายเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ (คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2552, 5) จากการสร้างขบวนการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงร่วมกับภาคีการพัฒนาต่างๆ ได้พบประเด็นที่น่าสนใจดังนี้

1. คนไทยส่วนใหญ่ขาดภูมิคุ้มกันในการรับมือการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ประเทศไทยหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่ต้องเผชิญกับการไหลเข้ามาของกระแสโลกาภิวัตน์ และโดยเนื้อแท้ยังมีความไม่พร้อมที่จะรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้านทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างดีพอเห็นได้จากปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นมาตั้งแต่วิกฤตเศรษฐกิจ ปี 2540 ที่สะท้อนให้เห็นว่าประเทศไทยยังขาดความรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงหรือกล่าวได้ว่า ยังขาดภูมิคุ้มกันที่ดี การขาดภูมิคุ้มกันที่ดี คือ ยังพึ่งพาตนเองไม่ได้ และขาดความพอจิตด้านจิตใจ คนส่วนมาก มีสภาวะจิตใจที่ไม่เข้มแข็งขาดจิตสำนึกที่ดีไม่มีความเอื้ออาทร ไม่รู้จักประนีประนอม นึกถึงแต่ผลประโยชน์ส่วนตัว

2. การสร้างขบวนการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง นับตั้งแต่มีพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ในปี พ.ศ. 2517 เป็นต้นมา พบว่าพระองค์ท่านได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการพัฒนาที่อยู่บนพื้นฐานของการพึ่งตนเอง ความพอมี พอกิน พอใช้ การรู้จักความพอประมาณการคำนึงถึงผลมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว

3. ทรงเตือนสติประชาชนคนไทยไม่ให้ประมาทตระหนักถึงการพัฒนาด้านลำดับขั้นตอนที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ ทั้งนี้ การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีเป้าหมายหลักเพื่อสร้างเครือข่ายเรียนรู้ ให้มีการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เป็นกรอบแนวคิด เป็นแนวทางในการปฏิบัติตลอดจนเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของคนไทยในทุกภาคส่วน

สถาบันเศรษฐกิจพอเพียง มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ มีภารกิจสำคัญที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง คือ การกิจการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปยังทุกภาคส่วน ทั้งภาคการศึกษา ภาคการเกษตร ภาคธุรกิจ ภาคสื่อมวลชน ภาคสถาบันการเมือง และภาครัฐ ผ่านรูปแบบโครงการ/กิจกรรมที่หลากหลาย ดังนั้น การขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงผ่านกระบวนการเรียนรู้นอกห้องเรียนให้กับประชาชนเป็นการเตือนสติให้ประชาชนดำเนินชีวิตในความพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน สามารถรองรับผลกระทบของความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นบนพื้นฐานของความรู้และคุณธรรม ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะนำเสนอวิธีการขับเคลื่อน และผลการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงระดับประชาชน เพื่อขยายผลไปยังภาคส่วนอื่นๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอวิธีการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงระดับประชาชน และเพื่อศึกษาผลการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงระดับประชาชน โดยสถาบันเศรษฐกิจพอเพียง มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตการวิจัยดังนี้

1. ขอบเขตด้านกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนทั่วไป ที่สมัครเข้ารับการอบรม หลักสูตรละ 40 คน 5 หลักสูตร รวมทั้งสิ้น 200 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างที่ตรงตามเงื่อนไขสมัครใจเข้ารับการอบรม (volunteer nonrandom method)

2. ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรต้น ได้แก่ คุณลักษณะส่วนบุคคลของประชาชน ประกอบด้วย เพศ อายุ และอาชีพ

ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ ด้านความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันที่ดี การมีความรู้ และการมีคุณธรรม

3. ขอบเขตด้านเวลา การวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการในช่วงภาคเรียนที่ 2/2558 ซึ่งอบรมทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ พักค้างคืน ณ สถานที่ฝึกอบรมจำนวน 5 โครงการ ดังนี้

โครงการสุขภาพดีด้วยหลัก 4 อ.บนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง ระหว่างวันที่ 8-10 มีนาคม 2559 (หลักสูตร 3 วัน 2 คืน)

โครงการหมอวิถีบ้านๆ เพื่อการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ระหว่างวันที่ 12-14 มีนาคม 2559 (หลักสูตร 3 วัน 2 คืน)

โครงการพัฒนากสิกรรมธรรมชาติ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ระหว่างวันที่ 24-27 มีนาคม 2559 (หลักสูตร 4 วัน 3 คืน)

โครงการผู้นำการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสร้างความมั่นคงใหม่แห่งชาติ ระหว่างวันที่ 21-24 เมษายน 2559 (หลักสูตร 4 วัน 3 คืน)

โครงการทฤษฎีบันได 9 ขั้น เพื่อความพอเพียง มั่งคั่ง ยั่งยืน ระหว่างวันที่ 14-15 พฤษภาคม 2559 (หลักสูตร 2 วัน 1 คืน)

4. ขอบเขตด้านสถานที่ ฐานการเรียนรู้ภาคสนามของสถาบันเศรษฐกิจพอเพียง มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ บางคล้า

วิธีดำเนินการวิจัย

1. เครื่องมือในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยยึดหลักตามแนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม 1 ฉบับ มีจำนวน 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 คุณลักษณะส่วนบุคคลของประชาชน ได้แก่ เพศ อายุ และอาชีพ

ตอนที่ 2 ผลการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 5 ด้าน คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันที่ดี การมีความรู้ และการมีคุณธรรม

ประเมินความเที่ยงตรงของแบบสอบถามเพื่อหาค่าความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์กับแบบสอบถาม หรือค่า IOC โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พบว่าแบบสอบถามมีค่า IOC เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ แสดงว่า ข้อคำถามวัดได้ตรงตามจุดประสงค์หรือตรงตามเนื้อหาทุกข้อ ถือว่าข้อคำถามข้อนั้นสามารถนำไปใช้สอบถามกลุ่มเป้าหมายจริงได้ หลังจากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ประชาชนที่เข้ารับการอบรมในโครงการอบรมสมาชิกศูนย์การเรียนรู้

เศรษฐกิจพอเพียงและโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ระดับหมู่บ้านและระดับอำเภอดีเด่น ในวันที่ 22- 23 ธันวาคม 2558 จำนวน 30 คน โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (ลัวน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2538) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .838

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามได้แบบสอบถามตอบสมบูรณ์ครบถ้วนกลับคืนร้อยละ 100 และเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยจัดเสวนากลุ่ม (focus group) คัดเลือกผู้เข้าร่วมเสวนาโดยวิธีเจาะจงประชาชนที่ผ่านการฝึกอบรมแล้ว 15 คน ซึ่งเป็นการติดตามผลหลังเข้ารับการอบรมแล้ว 1 เดือน

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ดังนี้

1) ลักษณะส่วนบุคคลของประชาชน วิเคราะห์โดยใช้ค่าความถี่ และร้อยละ แล้วนำเสนอข้อมูลในรูปตารางพร้อมทั้งคำบรรยายได้ตาราง

2) ผลการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง 5 ด้าน วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3) เปรียบเทียบผลการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามเพศ วิเคราะห์โดยการทดสอบค่าที (t-test) จำแนกตามอายุ และอาชีพ วิเคราะห์โดยการทดสอบความแปรปรวน (ANOVA)

3.2 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

4. เกณฑ์การประเมินระดับพฤติกรรม/ปฏิบัติ

คะแนนเฉลี่ย 3.20-4.00 หมายถึง ประชาชนแสดงพฤติกรรมหรือปฏิบัติในระดับมากที่สุด (ทำทุกครั้ง)

คะแนนเฉลี่ย 2.41-3.19 หมายถึง ประชาชนแสดงพฤติกรรมหรือปฏิบัติในระดับมาก (ทำเป็นส่วนใหญ่ ทำบ่อย)

คะแนนเฉลี่ย 1.61-2.40 หมายถึง ประชาชนแสดงพฤติกรรมหรือปฏิบัติในระดับปานกลาง (ทำบ้างเป็นบางครั้ง)

คะแนนเฉลี่ย 0.81-1.60 หมายถึง ประชาชนแสดงพฤติกรรมหรือปฏิบัติในระดับน้อย (ทำบ้างแต่น้อยครั้ง)

คะแนนเฉลี่ย 0.00-0.80 หมายถึง ประชาชนไม่แสดงพฤติกรรมหรือปฏิบัติ (ไม่เคยทำเลย)

ผลการวิจัย

1. วิธีการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงระดับประชาชน ดำเนินการโดยสถาบันเศรษฐกิจพอเพียง ภายใต้โครงการอบรมภาคทฤษฎีและเชิงปฏิบัติการ จำนวน 5 หลักสูตร ดังนี้

1.1 โครงการอบรมหลักสูตร “สุขภาพดีด้วยหลัก 4 อ. บนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง” ระหว่างวันที่ 8-10 มีนาคม พ.ศ. 2559 มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อให้ผู้เข้าอบรมมีความรู้ ความเข้าใจ หลักการดูแลสุขภาพตนเอง ตามแบบวิถีพอเพียง 2) เพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้แก่ผู้เข้าอบรม โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และ 3) เพื่อให้ผู้เข้าอบรมสามารถนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และหลักการดูแลสุขภาพตนเองตามหลัก 4 อ. ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีผู้เข้าอบรม ได้แก่ ประชาชนทั่วไป เนื้อหาการฝึกอบรม ได้แก่ ความรู้เรื่องหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการพึ่งตนเองแบบบ้านๆ การบริหารอารมณ์เพื่อสุขภาพที่ดี อากาศกับการดำรงชีพ กิจกรรมเล่าสู่กันฟัง แบ่งปันประสบการณ์ ออกกำลังกาย โยคะ

ปรับสมดุล การปลูกผักปลอดสารพิษ การผลิตปุ๋ยอินทรีย์ และอาหารเพื่อสุขภาพ

1.2 โครงการอบรมหลักสูตร “หมอวิถีบ้านๆ เพื่อการพึ่งตนเองตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง” ระหว่างวันที่ 12-14 มีนาคม พ.ศ. 2559 มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อให้ผู้เข้าอบรมมีความรู้ ความเข้าใจ หลักการดูแลสุขภาพตนเองตามแบบวิถีพอเพียง 2) เพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ให้แก่ผู้เข้าอบรม โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3) เพื่อให้ผู้เข้าอบรมสามารถนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และหลักการดูแลสุขภาพตนเองไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ 4) เพื่อสืบทอดองค์ความรู้ด้านแพทย์ทางเลือกให้กว้างขวางขึ้น โดยมีผู้เข้าอบรม ได้แก่ ประชาชนทั่วไป และอาสาสมัครประจำหมู่บ้าน เนื้อหาการฝึกอบรม ได้แก่ กายวิภาคขั้นพื้นฐาน ประวัติการนวดแผนไทย เส้นประธาน 10 เพื่อการนวดอย่างถูกวิธี การนวดพื้นฐาน การนวดแบบเฉลยศักดิ์ การนวดหม้อเกลือ การทบอิฐ การนวดนวด การแช่และอาบสมุนไพร การพอกสมุนไพร การทำลูกประคบจากสมุนไพร การประคบ และปฏิบัติกตัญญูต่อสถานที่

1.3 โครงการอบรมหลักสูตร “การพัฒนาสิทธิมนุษยชนชาติ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ระหว่างวันที่ 24-27 มีนาคม พ.ศ. 2559 มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมได้รับความรู้ ความเข้าใจเรื่องหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ทั้งด้านการประกอบอาชีพความเป็นอยู่ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล 3) เพื่อรณรงค์ให้ประชาชนตระหนักถึงการรักษาสีงแวดล้อมโดยการลดการใช้สารเคมีและใช้หลักสิทธิมนุษยชนชาติในการประกอบอาชีพ และ 4) เพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม

ให้กับผู้เข้ารับการอบรม โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีผู้เข้าอบรม ได้แก่ ประชาชนทั่วไป เนื้อหาการฝึกอบรม ได้แก่ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาพลังกาย พลังจิต พลังปัญญา การปลูกป่า 5 ระดับ ศึกษาดูงานนอกสถานที่ การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เศรษฐกิจพอเพียงของคนแถวหน้า ฝึกปฏิบัติการฐานคนรักแม่ธรณี ฐานคนมีน้ำยา ฐานคนรักสุขภาพ หลักกลไกกรรมธรรมชาติเพื่อความมั่งคั่ง มั่นคงของชีวิต และการทำแผนยุทธศาสตร์ การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง

1.4 โครงการอบรมหลักสูตร “ผู้นำการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการสร้างความมั่นคงใหม่แห่งชาติในสังคมประชาคมอาเซียน” ระหว่างวันที่ 21–24 เมษายน พ.ศ. 2559 มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อให้ผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจในหลักทฤษฎี หลักปฏิบัติ และหลักคุณธรรมตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัววชิราลงกรณที่ 9 2) เพื่อให้ผู้เข้าอบรมนำความรู้ที่ได้รับไปขับเคลื่อนเชิงยุทธศาสตร์ในระดับนโยบาย และการปฏิบัติให้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ของสังคมไทยตามแนวการพัฒนาอย่างยั่งยืนบนพื้นฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน และ 3) เพื่อสร้างเครือข่ายผู้นำการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับนโยบายทั้งภาครัฐบาล ภาควิชาการ ภาคประชาชน ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมและสื่อ กลุ่มเป้าหมายได้แก่ ผู้กำหนดนโยบายระดับประเทศ ระดับองค์กร หรือระดับท้องถิ่น หรือผู้ที่สนใจ ผู้บริหารหรือผู้นำที่เกี่ยวข้องด้านเศรษฐกิจพอเพียง/เกษตรทฤษฎีใหม่ โครงการตามแนวพระราชดำริ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศ

ผู้บริหารในภาครัฐ ภาคงานราชการทุกระดับ สถานศึกษา ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำภาคประชาชน ผู้นำภาคธุรกิจเอกชน ผู้นำภาคประชาสังคม มูลนิธิ ชมรม สมาคม ผู้นำด้านสื่อมวลชน และ ผู้สนใจทั่วไป เนื้อหาของการฝึกอบรม ได้แก่ การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการสร้างความมั่นคงใหม่แห่งชาติ เพื่อความเป็นเลิศในประชาคมอาเซียน หลักการทรงงาน (การอนุรักษ์และพัฒนา) และถอดรหัสพระมหาชนก การพัฒนาพลังกาย พลังจิต พลังปัญญา การปลูกป่า 5 ระดับตามหลักกลไกกรรมธรรมชาติ ฝึกปฏิบัติการฐานจิตล้นหรือสิ่งมีชีวิตมหัศจรรย์ คนรักแม่ธรณี ฐานคนมีน้ำยา ฐานคนรักสุขภาพ การจัดการพื้นที่ตามศาสตร์พระราชา การกวีวิกฤตชาติ ด้วยศาสตร์พระราชา ยุทธศาสตร์ ยุทธวิธีและกระบวนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อสร้างความมั่นคงใหม่แห่งชาติในสังคมประชาคมอาเซียน

1.5 โครงการอบรมหลักสูตร “ทฤษฎีบันได 9 ขั้น สู่ความพอเพียง มั่งคั่ง ยั่งยืน” ระหว่างวันที่ 14–15 พฤษภาคม พ.ศ. 2559 มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมได้รับความรู้ความเข้าใจเรื่องหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) เพื่อให้ผู้เข้าอบรมได้รับความรู้และเข้าใจทฤษฎีบันได 9 ขั้น อันเป็นพื้นฐานที่นำไปสู่การดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้ 3) เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันทั้งด้านการประกอบอาชีพ ความเป็นอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล 4) เพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ให้กับผู้เข้ารับการอบรม โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีผู้เข้าอบรม ได้แก่ ประชาชนทั่วไป เนื้อหาของการฝึกอบรม ได้แก่ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีบันได 9 ขั้น

แบ่งกลุ่มฝึกปฏิบัติการ เศรษฐกิจพอเพียงขั้นพื้นฐาน ได้แก่ การปลูกผักสวนครัว การทำยาตามสมุนไพร การทำบ้านดิน การปลูกป่า 3 อย่างประโยชน์ 4 อย่าง การพัฒนาพลังงาน พลังจิต พลังปัญญา การทำบุญ ใส่บาตร ฟังเทศน์ฟังธรรม ฝึกปฏิบัติเศรษฐกิจพอเพียง ขั้นก้าวหน้าการแปรรูปผลิตภัณฑ์เพื่อการจำหน่าย การสร้างเครือข่ายตามหลักทฤษฎีบันได 9 ขั้น

2. ผลการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงระดับประชาชน โดยสถาบันเศรษฐกิจพอเพียงมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนรินทร์

2.1 กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 200 คน ส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 60.00 อายุระหว่าง 25-34 ปี คิดเป็นร้อยละ 29.50 รองลงมาอายุระหว่าง 34-44 ปี คิดเป็นร้อยละ 28.50 ส่วนใหญ่อาชีพ เกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 40.00 รองลงมาประกอบ ธุรกิจส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 20.50

2.2 ผลการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีประเด็นที่น่าสนใจสรุปได้ดังนี้

1) ผลการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า หลังจากประชาชนเข้าโครงการอบรมหลักสูตรการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงแล้วมีพฤติกรรมหรือการปฏิบัติในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.13) เพื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีระดับพฤติกรรมหรือระดับปฏิบัติมากที่สุด ได้แก่ ด้านการมีคุณธรรม (ค่าเฉลี่ย 3.38) ด้านการมีภูมิคุ้มกัน (ค่าเฉลี่ย 3.36) ข้อที่มีระดับพฤติกรรมหรือระดับปฏิบัติมาก ได้แก่ ด้านความพอประมาณ (ค่าเฉลี่ย 3.07) ด้านความมีเหตุผล (ค่าเฉลี่ย 3.01) และ ด้านการมีความรู้ (ค่าเฉลี่ย 2.85)

2) ผลการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านความพอประมาณ พบว่า หลังจากประชาชนเข้าโครงการอบรมหลักสูตร

การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงแล้ว มีพฤติกรรมหรือการปฏิบัติด้านความพอประมาณ อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.07) เพื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีระดับพฤติกรรมหรือระดับปฏิบัติมากที่สุด ได้แก่

ข้อ 1.10 ท่านพอดี พอประมาณ และพอใจในสิ่งที่มี ยินดีในสิ่งที่ได้ ไม่โลภ ซึ่งเริ่มจากใจที่รู้จักพอเป็นการปฏิบัติตามทาง สายกลางหรือมัชฌิมาปฏิปทา (ค่าเฉลี่ย 3.59)

ข้อ 1.7 ท่านซื้อของสินค้าอุปโภคบริโภคเท่าที่จำเป็น (ค่าเฉลี่ย 3.47)

ข้อ 1.1 ท่านใช้วิถีความเป็นอยู่แบบเรียบง่าย (ค่าเฉลี่ย 3.44)

ข้อ 1.9 ท่านออมเงินตามฐานะและกำลังก่อน หลังจากนั้นจึงทำค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน (ค่าเฉลี่ย 3.41)

3) ผลการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านความมีเหตุผล พบว่า หลังจากประชาชนเข้าโครงการอบรมหลักสูตรการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงแล้ว มีพฤติกรรมหรือการปฏิบัติด้านความมีเหตุผล อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.01) เพื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีระดับพฤติกรรมหรือระดับปฏิบัติมากที่สุด ได้แก่

ข้อ 2.1 ท่านฝึกจิตข่มใจตนเองให้มีคุณธรรม กินอยู่ตามอัตภาพ พึงพาตนเองอย่างเต็มความสามารถ ไม่ทำอะไรเกินตัว ดำเนินชีวิตโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น (ค่าเฉลี่ย 3.73)

ข้อ 2.9 ท่านใช้เหตุผลเพื่อหาข้อบกพร่องเมื่อเกิดข้อผิดพลาดจากการทำงาน และชีวิตประจำวัน (ค่าเฉลี่ย 3.59)

ข้อ 2.8 ท่านวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบ แบบแผน (ค่าเฉลี่ย 3.45)

ข้อ 2.10 ท่านพัฒนาตนเองครบถ้วน
ชุมชน ประเทศชาติ ให้ก้าวหน้าไปพร้อมกับความ
สมดุล มั่นคง และยั่งยืน (ค่าเฉลี่ย 3.20)

4) ผลการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจ
พอเพียงด้านการมีภูมิคุ้มกัน พบว่า หลังจากประชาชน
เข้าโครงการอบรมหลักสูตรการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ
พอเพียงแล้ว มีพฤติกรรมหรือการปฏิบัติด้านการมี
ภูมิคุ้มกัน อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.36)
เพื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีระดับพฤติกรรมหรือ
ระดับปฏิบัติมากที่สุด ได้แก่

ข้อ 3.5 ท่านจัดสิ่งแวดล้อมภายในบ้าน
ปลูกต้นไม้ กำจัดขยะให้สะอาด (ค่าเฉลี่ย 3.73)

ข้อ 3.4 ท่านมีสุขภาพจิตและสุขภาพกายดี
(ค่าเฉลี่ย 3.59)

ข้อ 3.8 ท่านปฏิบัติตามตามปรัชญา
ของเศรษฐกิจพอเพียงโดยการลดการพึ่งพาจาก
ต่างประเทศเน้นการใช้สินค้าที่ผลิตด้วยตนเอง หรือผลิต
ในประเทศไทย (ค่าเฉลี่ย 3.56)

ข้อ 3.1 ท่านดูแลสุขภาพตนเองให้แข็งแรง
อย่างสม่ำเสมอ (ค่าเฉลี่ย 3.47)

ข้อ 3.9 ท่านสร้างภูมิคุ้มกันหรือป้องกัน
ความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นให้กับตนเอง (ค่าเฉลี่ย 3.43)

ข้อ 3.3 ท่านมีความสุข ความอบอุ่นกับ
สมาชิกในครอบครัว (ค่าเฉลี่ย 3.41)

ข้อ 3.6 ท่านเตรียมตัวให้พร้อมรับ
ผลกระทบและความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงต่างๆ
ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น (ค่าเฉลี่ย 3.27)

5) ผลการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจ
พอเพียงด้านการมีความรู้ พบว่า หลังจากประชาชน
เข้าโครงการอบรมหลักสูตรการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ
พอเพียงแล้ว มีพฤติกรรมหรือการปฏิบัติด้านการมี
ความรู้ อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 2.85) เพื่อพิจารณา

รายข้อพบว่า ข้อที่มีระดับพฤติกรรมหรือระดับปฏิบัติ
มากที่สุด ได้แก่ ข้อ 4.6 ท่านมีความรอบรู้ เกี่ยวกับ
วิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน มีความรอบคอบ
ที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน
เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวัง
ในขั้นปฏิบัติ (ค่าเฉลี่ย 3.58)

6) ผลการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจ
พอเพียงด้านการมีคุณธรรม พบว่า หลังจากประชาชน
เข้าโครงการอบรมหลักสูตรการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ
พอเพียงแล้ว มีพฤติกรรมหรือการปฏิบัติด้านการมี
คุณธรรม อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.38)
เพื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีระดับพฤติกรรมหรือ
ระดับปฏิบัติมากที่สุด ได้แก่

ข้อ 5.8 ท่านยึดมั่นในแนวทางคุณธรรม
จริยธรรมในการดำเนินชีวิต (ค่าเฉลี่ย 3.74)

ข้อ 5.7 ท่านมีจิตใจที่เข้มแข็งสามารถต่อสู้
กับความไม่เพียงพอ และต้องการของตนเองได้
(ค่าเฉลี่ย 3.62)

ข้อ 5.2 ท่านพึ่งตนเอง และแนะนำให้
สมาชิกทุกคนในครอบครัวพึ่งตนเองให้มากที่สุด
(ค่าเฉลี่ย 3.58)

ข้อ 5.4 ท่านมีความตระหนักในคุณธรรม
มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความอดทน มีความเพียร
ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิตมีความประหยัด มีวินัย
สุภาพ สะอาด สามัคคีและมีน้ำใจ (ค่าเฉลี่ย 3.47)

ข้อ 5.6 ท่านรู้หน้าที่และกระทำตามหน้าที่
ของตนให้ดีที่สุดเพื่อเกิดทุนสถาบันชาติ ศาสนา และ
พระมหากษัตริย์ (ค่าเฉลี่ย 3.44)

ข้อ 5.10 ท่านอนุรักษ์และสืบทอด
ประเพณีอันดีงามของชุมชน (ค่าเฉลี่ย 3.44)

ข้อ 5.1 ท่านใช้จ่ายอย่างคุ้มค่า เกิดประโยชน์สุด กินอยู่อย่างประหยัด ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า (ค่าเฉลี่ย 3.37)

ข้อ 5.9 ท่านมักจะเสียสละสิ่งต่างๆ และเสียสละเวลาเพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวมและผู้อื่น (ค่าเฉลี่ย 3.27)

3. การเปรียบเทียบผลการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3.1 ผลการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประชาชนทั้งเพศชายและเพศหญิงมีความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีความรู้ และภาพรวมทั้ง 5 ด้าน มีระดับพฤติกรรมหรือระดับปฏิบัติในระดับมาก ส่วนด้านการมีภูมิคุ้มกัน และด้านการมีคุณธรรม มีระดับพฤติกรรมหรือระดับปฏิบัติในระดับมากที่สุด ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบระหว่างเพศชายและเพศหญิงพบว่า ผลการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3.2 ผลการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประชาชนที่มีอายุแตกต่างกันมีความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกัน การมีคุณธรรม การมีความรู้ และภาพรวมทั้ง 5 ด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ โดยประชาชนที่มีอายุแตกต่างกันมีความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีความรู้ และภาพรวมทั้ง 5 ด้าน มีระดับพฤติกรรมหรือระดับปฏิบัติในระดับมาก ส่วนด้านการมีภูมิคุ้มกัน และด้านการมีคุณธรรม มีระดับพฤติกรรมหรือระดับปฏิบัติในระดับมากที่สุด

3.3 ผลการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประชาชนที่มีอาชีพแตกต่างกันมีความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกัน การมีคุณธรรม การมีความรู้ และภาพรวมทั้ง 5 ด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ โดยประชาชนที่มีอาชีพ

แตกต่างกันมีความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกัน และภาพรวมทั้ง 5 ด้าน มีระดับพฤติกรรมหรือระดับปฏิบัติในระดับมาก ส่วนด้านการมีความรู้ และด้านการมีคุณธรรม มีระดับพฤติกรรมหรือระดับปฏิบัติในระดับมากที่สุด

4. ผลการจัดเสวนากลุ่ม (focus group)

ผู้ร่วมเสวนาได้พูดคุยบอกเล่าความรู้สึก หรือบอกเล่าถึงการกระทำของตนหลังจากได้ผ่านการอบรมไปแล้ว ว่าได้นำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในประเด็นดังกล่าวต่อไปนี้อย่างไร ประเด็นเสวนามีทั้งหมด 5 ประเด็น ดังนี้

4.1 ด้านการเรียนรู้ ประชาชนให้ข้อมูลว่า

“ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสอนให้ผมต้องพึ่งตนเองด้านการทำงาน การประกอบอาชีพเป็นอย่างมาก ตนแลเป็นที่พึ่งแห่งตน ผมต้องขยันมากขึ้น”

“เศรษฐกิจพอเพียงสอนให้รู้จักพอประมาณในการทำงาน ไม่หักโหมเกินไป เพราะไม่เกิดประโยชน์อย่างยั่งยืน และสอนให้รู้จักป้องกันความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น หากหน่ออ่านหนังสือสอบในระยะเวลากระชั้นชิด”

4.2 ด้านการดูแลสุขภาพประชาชนให้ข้อมูลว่า

“ทำความสะอาดห้องน้ำ ห้องส้วมบ่อยมากขึ้น โดยใช้น้ำยาเอนกประสงค์ที่เรียนไปจากสถาบันเศรษฐกิจพอเพียง”

“ตอนนี้ได้ทำสบู่เหลวใช้เองในครอบครัว ได้เรียนรู้วิธีการทำจากฐานคนมีน้ำยาไป ผสมสมุนไพรหลายอย่าง เช่น น้ำมะขามเปียก ขมิ้นชัน ดอกอัญชัน น้ำนมข้าว ทำให้ดีต่อสุขภาพและประหยัดค่าใช้จ่าย”

“ผมชอบฐานคนรักแม่ธรณีมากครับ ผมฟังทราบว่าการใส่ปุ๋ยเป็นการบำรุงดิน แล้วดินไปบำรุงพืช ผมเข้าใจผิดมาตลอดว่าการใส่ปุ๋ยคือการให้อาหารพืช

แต่จริงๆ ปลายทางสุดท้ายก็คือทำให้พืชเจริญเติบโต และให้ประโยชน์ 4 อย่าง ทำให้มนุษย์พออยู่ พอกิน พอใช้ และพอร่มเย็น”

4.3 ด้านเศรษฐกิจและการใช้จ่าย ประชาชนให้ข้อมูลว่า

“ดิฉันวางแผนการใช้จ่ายเงินมากยิ่งขึ้น ชื่อของโดยคำนึงถึงความจำเป็นเท่านั้นค่ะ”

“ผมรู้จักการเก็บออมเงินไว้ใช้จ่ายยามจำเป็นมากยิ่งขึ้นครับ”

“สถาบันเศรษฐกิจพอเพียง โดยอาจารย์และทีมงาน สอนให้ผมรู้จักคุณค่าของเงิน และคุณค่าของข้าวปลาอาหารมากขึ้นครับ ผมจะไม่ฟุ่มเฟือย และจะกินอาหารให้หมดทุกเม็ดทุกคำ เพราะชาวналำบากมาก รวมถึงคนอดอยากกว่าเรายังมีอีกเยอะครับ”

4.4 ด้านการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ประชาชนให้ข้อมูลว่า

“ผมว่า การจะเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ต้องเริ่มจากการเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ซึ่งทุกคนจะต้องเคารพนับถือและให้เกียรติกัน เราไม่ต้องทำงานแข่งกับคนอื่น แต่ต้องทำงานแข่งกับตัวเอง ดังนั้นทุกคนต้องรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเองครับ”

“ดิฉันคิดว่า การรับผิดชอบตนเอง พึ่งตนเอง ดูแลตัวเองก็ถือว่าเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมแล้วค่ะ หลังจากดิฉันผ่านการอบรมจากหลักสูตรนี้ไป ทำให้ดิฉันพึ่งพาตนเองมากยิ่งขึ้น ดีใจและภูมิใจมากๆ ที่ได้มาเข้ารับการอบรมค่ะ”

4.5 ด้านการขับเคลื่อนและเผยแพร่ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประชาชนทุกคนกล่าวคำมั่นสัญญาว่าจะช่วยเป็นตัวแทนทำหน้าที่ในการขับเคลื่อนและเผยแพร่ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปยังคนใกล้ชิด พ่อแม่ ผู้ปกครอง รวมถึงเพื่อนบ้านให้มากที่สุด

“วิธีที่ดีที่สุดสำหรับการเผยแพร่ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือการเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับคนใกล้ชิด ทำแต่สิ่งที่ถูกต้องที่ดังามจะเกิดผลดีต่อตนเอง”

“การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นหน้าที่ของทุกคน รัฐบาลควรหาวิธีนำนโยบายลงสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม”

อภิปรายผล

1. ผลการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงระดับประชาชน โดยสถาบันเศรษฐกิจพอเพียง มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ ภาพรวมทุกด้าน พบว่า หลังจากประชาชนเข้าโครงการอบรม หลักสูตรการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงแล้ว มีพฤติกรรมหรือการปฏิบัติในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนข้อที่มีระดับพฤติกรรมหรือระดับปฏิบัติมากที่สุด ได้แก่ ด้านการมีคุณธรรม ด้านการมีภูมิคุ้มกัน ข้อที่มีระดับพฤติกรรมหรือระดับปฏิบัติมากที่สุด ได้แก่ ด้านความพอประมาณ ด้านความมีเหตุผล และด้านการมีความรู้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของเอื้องทิพย์ เกตุกราย (2551) ทำการวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงใน ชีวิตประจำวัน ของ ประชาชน ตำบลคลองพระอุดม อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัย พบว่าการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้ง 3 องค์ประกอบ ได้แก่ การมีระบบภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ความพอประมาณ และความมีเหตุผล ส่วนการประยุกต์ใช้เงื่อนไขของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า เงื่อนไขคุณธรรมอยู่ในระดับมาก และเงื่อนไขความรู้อยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับ วาสัญญ์ มณีโชติ(2552) วิจัยเรื่อง การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต

ของนายทหารชั้นประทวน สังกัดกองพันทหารราบ
ช่างที่ 9 ผลการวิจัยพบว่า การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจ
พอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต ด้านความรู้
ความเข้าใจ ด้านบุคคลและครอบครัว ด้านสังคม ด้าน
การนำมาใช้ประโยชน์และด้านการนำไปประยุกต์ใช้อยู่
ในระดับมาก สอดคล้องกับทัศนีย์ ม่วงจินดา (2552)
วิจัยเรื่อง การนำหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงไปใช้
ในการดำเนินชีวิตของข้าราชการทหารกรมทหาร
ราบที่ 1 รักษาพระองค์ ผลการวิจัย พบว่า การรับรู้
ข้อมูลต่อหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีผลต่อการ
นำไปใช้ในการดำเนินชีวิต คือ ด้านเงื่อนไขคุณธรรม
รองลงมาคือ ด้านความมีเหตุผล ด้านเงื่อนไขความรู้
ด้านภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และด้านความพอประมาณ
ส่วนการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการ
ดำเนินชีวิตที่อยู่ในระดับมาก คือ ด้านการปฏิบัติตน
ที่ดี ด้านการสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว
ชุมชน ด้านการวางแผนและแก้ปัญหา และด้านการเงิน
ค่าใช้จ่าย ตามลำดับ ทั้งนี้เป็นเพราะประชาชนมีความ
พอดี พอประมาณ และพอใจในสิ่งที่มี ยินดีในสิ่งที่ได้
ไม่โลภ ซึ่งเริ่มจากใจที่รู้จักพอเป็นการปฏิบัติตาม
ทางสายกลางหรือมัชฌิมาปฏิปทา ใช้วิถีความเป็นอยู่
แบบเรียบง่าย ฝึกจิตเข้มใจตนเองให้มีคุณธรรม กินอยู่
ตามอัตภาพ พึ่งพาตนเองอย่างเต็มความสามารถ ไม่ทำ
อะไรเกินตัว ดำเนินชีวิตโดยไม่เบียดเบียนตนเองและ
ผู้อื่น ใช้เหตุผลในการหาข้อบกพร่องเมื่อเกิด
ข้อผิดพลาด จากการทำงาน และใช้ชีวิตประจำวัน
วางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบ แบบแผน รวมทั้ง
พัฒนาตนเอง ครอบครัว ชุมชน ประเทศชาติ
ให้ก้าวหน้าไปพร้อมกับความสมดุล มั่นคง และยั่งยืน
มีสุขภาพจิต และสุขภาพกายดี ดูแลสุขภาพตนเองให้
แข็งแรงอย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ยังจัด

สิ่งแวดล้อมภายในบ้าน ปลูกต้นไม้ กำจัดขยะ
ให้สะอาดน่าอยู่อาศัย

**2. การเปรียบเทียบผลการขับเคลื่อนปรัชญา
ของเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามเพศ อายุ และ
อาชีพของประชาชน** พบว่า ผลการขับเคลื่อนปรัชญา
ของเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ
ทางสถิติ สอดคล้องกับผลการวิจัยของวลัยพรรณ
จันทร์หอม (2553) เรื่อง การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจ
พอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของครูโรงเรียน
กาญจนานุเคราะห์ จังหวัดกาญจนบุรี ผลการศึกษา
พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน มีการนำหลัก
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต
ไม่แตกต่างกัน ชัดแย้งกับผลการวิจัยของใจทิพย์
อุไพพานิช (2553) วิจัยเรื่อง การนำแนวคิดปรัชญา
เศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิต
ของข้าราชการสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย
พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส
จำนวนสมาชิกในครอบครัว ชื่นยศ รายได้ต่อเดือน
การออม และภาระหนี้สินแตกต่างกัน มีการนำแนวคิด
ด้านภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีไปใช้ในการดำเนินชีวิต แตกต่าง
กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 รวมถึง สมศักดิ์
ตรงงาม (2553) วิจัยเรื่อง การนำหลักปรัชญา
เศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชน
ในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัย
พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ อายุ สถานภาพสมรส
การศึกษา อาชีพ และเวลาที่อยู่ในพื้นที่แตกต่างกันมี
ผลต่อการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการ
ดำเนินชีวิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05
และนภาพรรณ วงศ์มณี (2556) วิจัยเรื่อง การนำแนว
ปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนิน
ชีวิตของประชาชน: กรณีศึกษาชุมชนทรายทองคำ
ตำบลเจริญเมือง อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย พบว่า

การนำแนวปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมแตกต่างกันไปตามระดับการศึกษา ระดับความรู้ และความเข้าใจหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เป็นเพราะทุกคน ทุกเพศทุกวัย และทุกอาชีพสร้างภูมิคุ้มกันหรือป้องกันความเสี่ยง ที่จะเกิดขึ้นให้กับตนเองในทุกเรื่อง ยึดมั่นในแนวทางคุณธรรม จริยธรรมในการดำเนินชีวิต พึ่งตนเอง และแนะนำให้สมาชิกทุกคนในครอบครัว พึ่งตนเองให้มากที่สุด มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความอดทน มีความเพียรใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิตมีความประหยัด มีวินัย สุภาพ สะอาด สามัคคีและมีน้ำใจบนพื้นฐานของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

พึ่งตนเอง และแนะนำให้สมาชิกทุกคนในครอบครัว พึ่งตนเองให้มากที่สุด มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความอดทน มีความเพียรใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิตมีความประหยัด มีวินัย สุภาพ สะอาด สามัคคีและมีน้ำใจ รู้หน้าที่และกระทำตามหน้าที่ของตนให้ดีที่สุดเพื่อเทิดทูนสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ อนุรักษ์และสืบทอด ประเพณีอันดีงามของชุมชน รวมถึงใช้จ่ายอย่างคุ้มค่า เกิดประโยชน์สูงสุด กินอยู่อย่างประหยัด ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ควรเพิ่มช่องทางหรือวิธีการในการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้ลงสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมโดยทุกคน ทุกภาคส่วน ต้อง “ระเบิดจากข้างใน” ต้องมุ่งพัฒนาเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับตนเองคนและครอบครัวเสียก่อน แล้วจึงค่อยออกมาสู่สังคมภายนอก

1.2 ควรกระตุ้นและส่งเสริมสร้างความตระหนักให้ประชาชนที่ประกอบอาชีพอื่นๆ อาทิ ข้าราชการ พนักงานของรัฐ พนักงานเอกชน นักการเมือง เป็นต้น เข้ารับการอบรมและทำหน้าที่

ขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อสร้างความมั่นคงใหม่แห่งชาติ

1.3 ควรสร้างความตระหนักให้ประชาชน มีคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความอดทน มีความเพียรใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิตมีความประหยัด มีวินัย สุภาพ สะอาด สามัคคีและมีน้ำใจบนพื้นฐานของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1.4 มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ควรอบรมให้ความรู้กับนักศึกษา และประชาชนเรื่องการบริหารจัดการเงิน และการออมเงิน 1.5 มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ควรอบรมให้ความรู้กับนักศึกษา และประชาชนเรื่องการพึ่งตนเอง เน้นการผลิตสินค้าอุปโภคบริโภคด้วยตนเอง การลดการพึ่งพาสินค้าจากต่างประเทศ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาผลการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจากรูปแบบอื่นๆ เช่น การขับเคลื่อนผ่านบุคคลต้นแบบ ขับเคลื่อนผ่านสื่อมวลชน ขับเคลื่อนโดยเอกสารแผ่นพับ เป็นต้น

2.2 ควรศึกษาผลการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงระดับข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ พนักงานในสถานประกอบการเอกชน เป็นต้น

2.3 ควรแสวงหาแนวทางที่เป็นรูปธรรมในการส่งเสริมการนำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำรงชีวิตของประชาชนในเขตใกล้เคียงศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดฉะเชิงเทรา

2.4 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ของประชาชน

เอกสารอ้างอิง

เกษม วัฒนชัย. (2550). เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ. วารสารผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา, 5 (2), 155-156.

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2552). **เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

ใจทิพย์ อุไพพานิช. (2553). รายงานการวิจัยเรื่อง การนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตของข้าราชการสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ทัศนีย์ ม่วงจินดา. (2552) รายงานการวิจัยเรื่อง การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตของข้าราชการทหารกรมทหารราบที่ 1 รักษาพระองค์. ภาคนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

เทิดศักดิ์ สุพันธุ์ สุนันท์ สีพาย และสิริศักดิ์ อาจวิชัย. (2560). การศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพแหล่งเรียนรู้ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง: กลุ่มจังหวัด “นครชัยบุรินทร์”. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี. 6 (2), 89-98

นภาพรณ วงศ์มณี. (2556). รายงานการวิจัยเรื่อง การนำแนวปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไปใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชน: กรณีศึกษาชุมชนทรายทองคำ ตำบลเจริญเมือง อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย. การค้นคว้าอิสระ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและเอกชน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

วลัยพรรณ จันท์หอม. (2553). รายงานการวิจัยเรื่อง การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของครูโรงเรียนกาญจนาภิเษก จังหัดกาญจนบุรี. ภาคนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

วาลัญญี มณีโชติ. (2552). รายงานการวิจัยเรื่อง การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของนายทหารชั้นประทวน สังกัดกองพันทหารราบช่างที่ 9. ภาคนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ. (2538). เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสน์.

สมศักดิ์ ตรงงาม. (2553). รายงานการวิจัยเรื่อง การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชนในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี. ภาคนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

เอื้องทิพย์ เกตุgray. (2551). รายงานการวิจัย การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันของประชาชน ตำบลคลองพระอุดม อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.